



p 502
LN = 5012
ID = 901798

GOZDARSKI INŠTITUT SLOVENIJE

Večna pot 2, 1000 Ljubljana, p.p. 2985, Slovenija
telefon: 00386 01 2007800
telefax: 00386 01 273589

Poročevalska, diagnostična in
prognostična služba za varstvo gozdov
Gozdarski inštitut Slovenije in Gozdarski oddelek BF
Večna pot 2
1000 Ljubljana

G. Ivan Tušek
Zapoge 1/E
1217 VODICE nad Ljubljano

Zadeva: Brazdasti trsni rilčkar (*Otiorhynchus sulcatus* /Fabricius/) uničuje sadike tise

Konec marca 2001 ste opazili v kontejnerjih različnih velikosti kjer gojite tise, da imajo sadike obžrte korenine in v bližini korenin so bile ličinke, podobne ogrcem. V lanskem letu ste opazili v drevesnici številne hrošče, ki so bili manjši kot majski hrošči in domnevali smo, da so ti zalegli jajčeca v kontejnerje s sadikami (to bi lahko bil junijski ali gozdni hrošč). Svetovali smo vam zalivanje s sredstvom dursban (15 ml/10 l, aktivna snov je klorpirifos) tako, da je vsa vsebina kontejnerja prepojena z raztopino insekticida. Po nekaj dneh ste ugotovili, da sredstvo na ličinke škodljivca ni delovalo in uporabili ste še drugi insekticid za zatiranje talnih škodljivcev. Tudi ta ni učinkoval in na osnovi tega smo domnevali, da se v drevesnici niso prerezali ogrci, ampak nek drugi škodljivec. Zato smo 17. 4. 2001 nabrali vzorce iz dveh kontejnerjev s sadikami tise. V kontejnerju s prostornino 1 l je bilo celo do 20 odraslih ličink brazdastega trsnega rilčkarja (*Otiorhynchus sulcatus* /Fabricius/). Nekatere ličinke so si že oblikovale votlinice z gladkimi stenami, kjer se bodo v kratkem zabubile. Svetovali smo vam takojšnje zalivanje s sredstvom dursban, ki ga uporabite v dvakratni priporočeni koncentraciji (30 ml/10 l). V štadiju tik pred zabubljenjem ali kot buba je brazdasti trsni rilčkar mnogo bolj odporen na insekticide kot njegove mlade ličinke.

Napad škodljivca je zelo močan in za zmanjšanje njegove škodljivosti v drevesnici bo treba uporabiti več različnih ukrepov. Preprečiti je potrebno odlaganje jajčec v kupe komposta za polnjenje kontejnerjev, zatirati bo treba odrasle hrošče in mlade ličinke. Za ustrezno borbo proti temu škodljivcu, ki lahko popolnoma onemogoči uspešno vzgojo sadik v drevesnici, je nujno potrebno dobro poznavanje biologije brazdastega trsnega rilčkarja.

Hroščki so črni in imajo rilček, viden že s prostim očesom. Telo je čokato, kot bi bilo »napihnjeno«. Tipalke so dolge, na polovici so prepognjene kot bi bile prelomljene, noge imajo odebeljeno bedrce. Pokrovke imajo značilne vzporedne brazde, po katerih ima hrošček tudi ime. Veliki so 8-11 mm. Letati ne morejo, živijo po nekaterih podatkih do tri leta (vendar po drugih podatkih le majhno število odraslih hroščkov preživi zimo) in vsaka samica znese do tisoč jajčec (nekaj 100 do 1200). Podnevi se skrivajo pod grudami in listnim opadom,

ponoči pa zlezejo na rastline in objedajo listje ali iglice od roba navznoter, brste ali pa skorjo. Hrošči sami niso posebno škodljivi, vendar v proizvodnji kontejnerskih sadik (npr. lovorikovca v nekaterih drevesnicah pri nas) tako obžrejo robove listov, da so sadike neuporabne za prodajo. Hroščki živijo na robu gozdov po vsej Sloveniji, zato se lahko namnožijo povsod, kjer najdejo ustrezne razmere za svoj razvoj. Izležejo se v začetku poletja in po 30 - 60 dneh pričnejo zalegati jajčka iz katerih se po 12 - 22 dneh izležejo ličinke. Te se tako izlegajo od poletja do jeseni in prično obžirati korenine. Poškodbe so največje spomladi, ko so ličinke že velike in potrebujejo veliko hrane. Dorastejo spomladi in se zabubijo. Morda imajo pri nas dve generaciji. Nekateri odrasli hrošči prezimijo in spomladi nadaljujejo z odlaganjem jajčec.

Ličinki tudi lahko rečemo ogrc, vendar se od ogrca majskega hrošča loči po tem, da nima nog, nima povečanih brazd na zadnjem delu telesa in je manjša ter rahlo dlakava. Ličinke brazdastega trsnega rilčkarja so velike 9-12 mm, debele, na trebušno stran ukrivljene v obliko črke C, prečno so brazdaste in imajo rjavo glavo.

Ličinke obgrizujejo korenine več kot 150 vrst drevja, grmovja in zelišč, med njimi najpogostejše rododendrone, jagode, vinsko trto in tudi tiso. V naravnih razmerah je njihov gostitelj regrat. Na Nizozemskem je brazdasti trsni rilčkar med najškodljivejšimi žuželkami pri vzgoji dreves v Boscopu, kot škodljivec v rastlinjakih v Aalsmeeru in v nasadih jagod v Brabantu. V Italiji povzroča največ škode pri vzgoji kamelij, lovorikovcev, azalej, rododendronov in tis. V Spodnji Saški in Schleswig-Holsteinu je stalno prisoten v mnogih okrasnih in gozdnih drevesnicah. Iz Evrope je bil prenesen v Severno Ameriko, Avstralijo, Novo Zelandijo in na Japonsko, kjer povzroča škode predvsem pri vzgoji iglavcev v gozdnih drevesnicah.

Zatirati je potrebno odrasle hrošče preden zalegajo jajčeca in ličinke v jeseni, dokler so še majhne in občutljive na kemijska sredstva. Razvili so novo biotično sredstvo za zatiranje ličink brazdastega trsnega rilčkarja, ki sestoji iz nematod *Heterorhabditis* sp., vendar pri nas še nima dovoljenja za uporabo. Je pa izredno uspešno nestrupeno sredstvo, v kolikor se uporablja pravilno (temperatura nad 12°C in ustrezna vlažnost tal) - povzroča 100% smrtnost ličink.

Odrasle hrošče zatiramo po izleganju in preden začno polegati jajčka (mesec dni ali več po izleganju v juniju ali juliju). Poročajo o naslednjih uspešnih zatiralnih insekticidih: klorpirifos (dursban E-48, pirifos-EC, pyrinex 48EC), imidakloprid (confidor SL 200, gaucho FS 350) in malation (radotion E-50). Površine s kontejnerji in mesta, kjer pripravljate in shranjujete kompost poskropite vsaj dvakrat v 10 - 14 dnevni presledki v času po izleganju hroščev. Kdaj se hrošči izležejo lahko ugotovite z nastavljanjem lončenih cvetličnih lončkov, ki so napolnjeni z vlažnim časopisnim papirjem, ali še bolje z listi rododendrona ali vinske trte. Na skritih, vlažnih mestih jih namestite tako, da so obrnjeni navzdol in da imajo hroščki dostop do notranjosti (malo privzdignjeni ali z izvrtino na robu). Podnevi se hroščki skrijejo v notranjosti lončka. Podnevi se skrivajo tudi pod kontejnerji in tu bi jih lahko našli. Opazili so, da se hroščki zbirajo v posameznih delih drevesnice, tam odlagajo jajčeca in zato so poškodbe zaradi ličink v drevesnici grupirane.

Ličinke je težje zatreti in pogosto so kemična sredstva premalo učinkovita. Najbolj učinkovita so granulirana (enkapsulirana) kemična sredstva, ki počasi sproščajo aktivne snovi. Pri nas ta sredstva niso v prodaji, zato bo treba kontejnerje zalivati z raztopino insekticida. V literaturi poročajo o številnih sredstvih, tista, ki so dovoljena pri nas niso vedno učinkovita: to so

sredstva na osnovi **klorpirifosa** (dursban E-48, pirifos-EC, pyrinex 48EC), **imidakloprida** (confidor SL 200, gaucho FS 350). V večini poskusov zatiranja ličink brazdastega trsnega rilčkarja v tleh so insekticidi iz teh dveh aktivnih snovi pokazali najuspešnejše delovanje.

Domnevamo, da je pomemben vir za uspešno skrivanje hroščev in razvoj ličink kompost, ki ga pripravljate v drevesnici. Zato bi bilo priporočljivo zatiralne ukrepe proti brazdastemu trsnemu rilčkarju uporabiti tudi pri pripravi substrata za kontejnerje.

Sestavil

Mag. Dušan Jurec

Direktor

Prof. dr. dr. h.c. Niko Torelli

Ljubljana 19. 4. 2001

